

Warszawa, 17/01/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław TROCIUK

RPO-576576 - VI/07/JS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Sz.P.
Stanisław Kluza
Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego
Plac Powstańców Warszawy 1
00 - 950 Warszawa

Szanowny Panie Przewodniczący

Z informacji napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że fuzja dwóch banków: Banku Przemysłowo Handlowego oraz Banku Polska Kasa Opieki S.A., w wyniku której część majątku BPH przeszła do Pekao S.A. doprowadziła do sytuacji, w której środki pieniężne klientów obu banków zostały pomiędzy nimi przeniesione. Bez wiedzy i zgody klientów Banku Przemysłowo Handlowego, ich rachunki w całości lub w części przejął w zarządzanie Bank Pekao S.A., zaś klienci Banku Pekso S.A. stali się niejako automatycznie klientami Banku Przemysłowo Handlowego.

Praktyka taka nasuwa, zdaniem Rzecznika, duże wątpliwości co do jej zgodności z prawem oraz zasadami prawa bankowego, ochrony konsumentów oraz Kodeksu spółek handlowych.

Zgodnie z art. 50 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 02 Nr 72, poz. 665) posiadacz rachunku bankowego dysponuje swobodnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku, zaś bank dokłada szczególnej staranności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przechowywanych środków pieniężnych; postanowienia, które ograniczają swobodę dysponowania tymi środkami mogą być zawarte, ale tylko w umowie z bankiem. Stosownie zaś do postanowień art. 49 ust. 3 wspomnianej ustawy, rachunki oszczędnościowe, rachunki oszczędnościowo - rozliczeniowe oraz rachunki terminowych lokat oszczędnościowych mogą być prowadzone wyłącznie dla osób fizycznych, szkolnych kas oszczędnościowych oraz pracowniczych kas zapomogowo - pożyczkowych.

W licznych orzeczeniach dominuje restryktywne, uzasadnione juretrycznie stanowisko, stawiające bankom wysokie wymagania pod względem oceny staranności zachowań niezbędnych przy wykonywaniu ich zobowiązań (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1992 r., III CZP 138/92, OSNC 1993, nr 6, poz. 96 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1999 r., III CKN 196/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 8, z dnia 26 lipca 2001 r., II CKN 1269/00, OSNC 2002, nr 3 poz. 42 i z dnia 16 stycznia 2001 r., II CKN 344/00, nie publ.).

Słusznie podnosi się, iż właścicielem środków pieniężnych, pomimo przekazania ich na rachunek banku, pozostaje przez cały czas posiadacz rachunku (zob. T. Narożny, *Prawo bankowe*, Poznań 1998; zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2001 r., I CKN 501/99, OSP 2002, z. 1, poz. 5). Choć występują również stanowiska odmienne, nie ulega jednak najmniejszej wątpliwości, iż niezależnie od kwestii własności środków na rachunku bank ma obowiązek zwrotu ich wartości w całości lub części co do zasady na każde żądanie uprawnionego, co wynika m.in. z art. 726 Kodeksu cywilnego (zob. D. Rogoń, *Komentarz do art. 50 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. 02. 72. 665)*, [w:] F. Zoll (red.), A. Adamek, K. Bitner-Przybylska, M. Brożyna, M. Chudzik, A. Frań, I. Karasek, K. Kohutek, K. Korus, R. Kwaśnicki, J. Lachner, J. Molis, M. Olczyk, K. Płończyk, P. Podlasko, M. Porzycki, A. Rataj, D. Rogoń, M. Rusinek, M. Spyra, T. Spyra, S. Szuster, P. Tereszkiwicz, A. Waclawik, F. Wejman, M. Wyrwiński. *Prawo bankowe. Komentarz, Tom I i II*, Zakamycze, 2005). Zapewnienie bezpieczeństwa depozytów jest bowiem jednym z najistotniejszych obowiązków banku, a sposób jego wykonywania jest najbardziej wymierną podstawą oceny jego wiarygodności, dlatego też wszystkie próby interpretacji przez banki postanowień zawartych w stosowanych przez nie wzorcach umownych, które zmierzają do zaniżania standardów bezpieczeństwa powierzonych bankowi środków pieniężnych, powinny oceniane być jako zachowania sprzeczne z dobrymi obyczajami i celami umów rachunku bankowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2003 r., I CKN 308/01, LEX nr 80243).

Tymczasem, w analizowanych sprawach, część lub całość środków pieniężnych posiadaczy rachunków bankowych została przekazana do drugiego z łączących się banków. Podnieść należy przy tym, iż posiadacze rachunków bankowych nie tylko nie mieli wpływu na przekazanie określonych środków pieniężnych do drugiego z banków, ale nadto mają obecnie trudności z pozyskaniem środków, ze względu na konieczność uruchomienia długotrwałej ponownej procedury rejestracyjnej. Ich środki pieniężne znajdujące się na rachunkach w dotychczas obsługującym ich banku zostały bowiem przekazane do drugiego z nich.

Naturalnie, zgodnie z art. 124 ust. 1 i 3 Prawa bankowego, bank może połączyć się z innym bankiem, zaś połączenie banków może być dokonane wyłącznie przez przeniesienie całego majątku

banku przejmowanego na bank przejmujący za udziały albo akcje, które bank przejmujący wydaje członkom albo akcjonariuszom banku przejmowanego. Takie połączenie wymaga zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego, która odmawia wydania zezwolenia, jeżeli połączenie może okazać się niekorzystne dla ostrożnego i stabilnego zarządzania bankiem. Analizując pojęcie ostrożnego i stabilnego zarządzania bankiem nie można zapominać, w szczególności w świetle powyższych rozważań, o interesach poszczególnych klientów łączących się banków. Ze skarg wynika, iż przed spodziewaną fuzją klienci banków byli zapewniani, iż będą na bieżąco informowani o wszelkich zmianach związanych z fuzją przy czym zapewniano ich również, iż nie zaistnieją w związku z tym dla nich żadne utrudnienia. Tymczasem, jak wynika z treści skarg kierowanych do Biura RPO, w wielu miejscowościach nie ma placówek Banku Przemysłowo Handlowego lub Pekao S.A. Ponadto, na klientów nakłada się uciążliwy obowiązek ponownej rejestracji, co trwać ma około 10 dni, przez co są oni pozbawieni jakiegokolwiek dostępu do środków pieniężnych zdeponowanych na rachunkach bankowych.

Zauważyć należy, iż w analizowanych sytuacjach dochodzi również do zmiany jednej ze stron umowy rachunku bankowego. Klienci, zawierając takie umowy z określonym bankiem, kierują się przede wszystkim oferowanymi warunkami, w szczególności wysokością oprocentowania. W związku z powyższym należałoby, powiadamiając ich o planowanej fuzji, umożliwić im również prawo wyboru pozostania w jednym z banków lub przejścia do drugiego z nich.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331), zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przez takie praktyki, stosownie do postanowień art. 24 ust. 2 pkt wspomnianej ustawy, rozumie się w szczególności naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji. Definicję nieuczciwej oraz wprowadzającej w błąd praktyki rynkowej określają natomiast przepisy ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr 171, poz. 206). Zgodnie z art. 4 ust. 1 i 2 tej ustawy, praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu, przy czym za nieuczciwą praktykę uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd. W niniejszej sprawie klienci obu banków, jak już wspomniano, byli poinformowani o samym fakcie planowanego połączenia. Jednocześnie jednak informowano ich, iż wszelkie zmiany będą im znane, zaś żadne trudności nie zaistnieją. Tymczasem, klienci napotykają obecnie na znaczne trudności praktyczne w dysponowaniu swoimi

środkami, niekiedy zaś nawet uzyskują wiadomości, iż banki nie są związane żadnym obowiązkiem informacyjnym. Zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy pkt 1 i 2 o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, wprowadzającym w błąd działaniem może być rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji oraz rozpowszechnianie prawdziwych informacji w sposób mogący wprowadzać w błąd.

Ze skargi kierowanych do Biura RPO wynika, że banki powołują się w niniejszej sprawie na art. 529 § 1 pkt 4 Kodeksu spółek handlowych. Zgodnie z tym przepisem, podział spółki kapitałowej może być dokonany przez przeniesienie części majątku spółki dzielonej na istniejącą spółkę lub na spółkę nowo zawiązaną. Dokonanie prostej egzekucji prowadzi zatem do wniosku, iż chodzi o majątek będący własnością danej spółki. Powstaje zatem dodatkowa wątpliwość, czy fakt, iż banki w niniejszej sprawie traktując m.in. środki zgromadzone na rachunkach bankowych ich klientów jako swoją własność, postąpiły zgodnie z prawem.

Uprzejmie proszę Pana Prezesa o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich